

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Łowęcín

(fragmenty)

Łowęcín – wieś z 564 mieszkańcami (2015 r.), położona na wschód od Swarzędza przy drodze do Sarbinowa.

Dzierżawcza nazwa wsi wywodzi się od przezwiska „Łowęta”, czyli tego, który łowi ryby. Pierwszy raz, nazwa wsi w formie Lowanczino wystąpiła w dokumencie z 1353, a następnie z 1377 r..

Obszar wsi w 1423 r. wynosił 12 łanów osiadłych i 2 łany opustoszałe, ale obszar uprawianej ziemi stale się zmieniał, co widać w zapisach sporządzanych przy okazji poboru podatków... Na przykład, w 1508 r. pobierano podatek od 7 i pół łana, a w 1563 r. od 5 i pół łana i karczmy (łan – dawniej miara powierzchni o różnej wartości, np. wg S. Kozierowskiego ł. flamandzki wynosił 16,8 ha)...

Wieś, oprócz mesznego dla swarzędzkiego plebana, płaciła dziesięcinę wchodzącą w skład uposażenia jednej z prebend kanonickich katedry poznańskiej (kanonikat Rogalin). Między innymi w 1486 r. otrzymywał ją kanonik Jakub Dominikowski, a w 1500 r. mieszkańcy Łowęcina płacili dziesięcinę kanonikowi Stanisławowi Góreckiemu...

Ostatnim właścicielem Łowęcina z roku Łowęcickich był Łukasz zmarły przed 1594 r. Jego spadkobiercy wywodzili się prawdopodobnie z Łowęcickich „po kądzieli” lub innych rodów spowinowaconych z nimi dzięki ożenkom...

Uwłaszczenie chłopów

Bezpośrednio przed uwłaszczeniem, w Łowęcínie znajdowały się: folwark dworski, pięć budynków komorniczych posiadających razem 11 izb, siedem gospodarstw chałupniczych oraz karczma z gruntem należąca do Szymona Zielińskiego...

Dziedzic nadał karczmarce i gospodarzom ziemię o powierzchni 664 m 161 pr. kw. (ok. 166 ha) z domami i zabudowaniami gospodarczymi, które używali do tej pory. W rękę dziedzica pozostało 1638 mórg 18 pr. kw. (ok. 409 ha)...

Grunty włościańskie położone były w północnej części obszaru wsi, natomiast ziemia dworska rozciągała się na południe. Zmienił się kształt i zabudowa podwórza folwarcznego przy którym znajdował się

Łowęcín, Dwór z końca XIX wieku, stan w 2015 r. (fot. Antoni Kobza)

dwór. Na wschód od dworu i zabudowań gospodarczych folwarku znajdował się obszerny ogród. Po separacji usunięto niemal wszystkie stare folwarczne budynki gospodarcze i postawiono nowe zmieniając ich położenie wokół podwórza. Postawiono także nowy dwór w tym samym miejscu, w którym dzisiaj stoi murowany obiekt zwany niekiedy przez współczesnych mieszkańców pałacem...

W zestawieniu z 1846 r. widać, że ilość mieszkańców gwałtownie wzrosła i osiągnęła liczbę 234, a domów było 28... Wzrost liczby mieszkańców był związany z drugą falą zasiedlania terenów Łowęcina osadnikami niemieckimi, tym razem z Marchii Brandenburskiej. Otrzymali oni do zagospodarowania bagno znajdujące się w pobliżu wsi, które przy wsparciu finansowym rządu osuszyli i zamienili w pola uprawne...

Jesienią 1905 r. majątek Stranza (o pow. 253 ha – w 1902 r.) nabyła komisja kolonizacyjna w celu parcelacji i osiedlenia niemieckich kolonistów w Łowęcínie. W wyniku

W 2018 roku przypada 380-lecie lokacji Swarzędza... A przecież bogatą i barwną historię mają też okoliczne miejscowości. Z tej jubileuszowej okazji kontynuujemy cykl artykułów o historii ziemi swarzędzkiej. Ich autorem jest pan Antoni Kobza, są fragmentami obszernego, przygotowanego do druku opracowania pt. „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice do historii powiatu poznańskiego”. Tym razem: Łowęcín.

parcelacji ziemi folwarcznej największą działkę kupił Wilhelm Meissner, po którym dziedziczyli synowie. Parcela miała nieco ponad 50 ha powierzchni i położona była od strony Sokolnik Gwiazdowskich...

We wsi znajdowały się dwa młyny wiatraczne: jeden położony był niedaleko cmentarza ewangelickiego, a drugi dalej w kierunku wschodnim, na hubach.

Ten, koło cmentarza został zbudowany przez Franciszka Tylkowskiego w 1837 r., po uzyskaniu wymaganego zezwolenia policji i koncesji z Urzędu Ziemińskiego w Poznaniu...

W 1890 r. młynarzem był Tomasz Tylkowski, prawdopodobnie potomek Franciszka, ale już w roku 1892 wiatrak dzierżył Piotr Zamiar. W 1908 r. sprzedał on swój młyn z 5 morgami ziemi Stanisławowi Markiewiczowi ze Skórzewa za 15 tys. marek.

Kolejnym i ostatnim właścicielem młyna w Łowęcínie był Stefan Lesiński, a jego wiatrak pracował aż do lat 60-tych XX w...

W sierpniu 1894 r., założono w Swarzędzu kółko rolnicze, które podobnie jak

Łowęcin. Dom Kazimierza Krycha, zbudowany w 1900 r., widok od podwórza, obecnie własność rodziny Molińskich. (fot. Antoni Kobza).

wszystkie inne, nie tylko wpływało na wiedzę zawodową członków, ale także utrzymywało ich świadomość narodową. Członkami kółka mieszkającymi w Łowęcinie byli (1913 r.): Wojciech Antysiak gospodarz na 23 ha, Marcin Antysiak posiadający także 23 ha gospodarstwo, Melchior Budziałowski – 19 ha, Andrzej Jeske – 25 ha, Stanisław Lutomski tokarz – 1 ha, Marcin Markiewicz – 26 ha oraz po 1919 r. Kazimierz Krych – 55 ha...

... W 1901 r. podczas wyborów do parlamentu zwyciężył kandydat polski Bernard Chrzanowski uzyskując w Łowęcinie 46 głosów, a kandydat niemiecki zdobył tylko 29 głosów. W wyborach 1910 r. sytuacja się odwróciła i polski kandydat Sosiński – zdobył w obwodzie 24 głosy, a niemiecki (Wilms) 48 głosów. W tych wyborach trzeba było w okręgu wyborczym przeprowadzić drugą turę, w której zwyciężył Niemiec...

W 1904 r. rodzina Jesków stała się głośna w Wielkopolsce za sprawą jednego z jej członków... Jeden z krewnych Andrzeja Jeske będący księdzem na Łazarzu ogłosił publicznie, że jest Niemcem. Rodzina po pierwszym szoku ogłosiła w prasie oświadczenie, że wypiera się odstępcy. Oświadczenie podpisali: Andrzej Jeske z Łowęcina, Wojciech Jeske z Jeżyc, Jan Jeske z Kostrzyna, Wawrzyn Jeske z Poznania, Katarzyna Remlein (z domu Jeske) z Rataj...

Reakcja ks. Jeskego na opublikowane stanowisko rodziny była taka, że podał do sądu redaktora „Wielkopolanina” Józefa Szymta, który opublikował Oświadczenie oraz wszystkich tych krewnych, którzy ów dokument podpisali...

Na rozprawie strony zawarły ugodę polegającą na tym, że ks. Jeske wycofa oskarżenie, a w zamian za to, jego przeciwnicy opublikują kolejne Oświadczenie z deklaracją, że nie zamierzali obrazić ks. Jeskego, a „chcieli jedynie dać wyraz swemu uczuciu

narodowemu, jako Polacy” i, że „ubolewają nad tym, iż ksiądz poczuł się obrażonym”...

Gwoli wyjaśnienia należy dodać, że Jeskowie wywodzili się z Bambergii, a przybyli do Polski w XVIII wieku i dość szybko całkowicie się spolonizowali. Nie wiadomo jednak, dlaczego ks. Jeske oświadczając, że jest Niemcem, nie powoływał się na bamberskie pochodzenie - w sumie przecież niemieckie...

Wśród Polaków żyjących w Wielkopolsce – także w Łowęcinie - rosło niezadowolenie z nauki religii w języku niemieckim, które w roku 1906 spotęgowała urzędowa zmiana nazwy wsi na „Lowentschin”...

Tak, jak w innych szkołach Wielkopolski w październiku, tak i w Łowęcinie między 9 a 12 listopada 1906 r. rozpałił się strajk szkolny. Polegał on na tym, że wszyscy (co podkreślała polskojęzyczna poznańska prasa) uczniowie narodowości polskiej szkoły w Łowęcinie nie odpowiadali na pytania zadawane w języku niemieckim na lekcjach religii...

Po napaści Niemiec hitlerowskich na Polskę 1 września 1939 r. okupant zmienił nazwę wsi na Jägerslust, a sołtysiem w miejsce

Kosmowskiego został Friedrich Kiel...

W miarę sprowadzania niemieckich osadników, wypędzono z ojcowizny do Generalnego Gubernatorstwa: Krychów, Jesków, Budziałowskich, Wittków, Markiewiczów i Begerów. Innych wysiedlono bliżej, do pracy w gospodarstwach rolnych w pobliskich miejscowościach: Dembińskich do Jasina, Aniołów do Zalasewa, Antysiaków koło Pobiedzisk...

W 1948 r., w łowęcińskiej szkole podjęła pracę Regina Strzelecka, pochodząca z Chodzieży. Warto pamiętać, że pani Regina (po mężu Krych) jest spokrewniona z Pawłem Edmundem Strzeleckim (1797 – 1873) słynnym polskim podróżnikiem, odkrywcą i geologiem...

Sołtysi Łowęcina po II wojnie światowej (wykaz niepełny): Nikodem Kosmowski, Józef Kosmowski s. Nikodema, Regina Krych (1990 – 1998), Bogumiła Kaczmarek (1998 –).

Antoni Kobza

Łowęcin na mapie z 1893 r.